

Pirjo Saarela
Kuva12
Kuva-analyysikurssi

19.1.2013

TAIDETEOKSEN YLEINEN ANALYYSIMALLI

Luostari Yoldianmeren rannalla
Särestöniemi, Reidar (1925-1981)
Ölly
1973
n. 140x130 cm
Pyhät ja Pahat-kokoelmanäyttely 2.2.2012-6.1.2013
Aineen kuvataidesäätiön kokoelma

1. KUVAN SUORA MERKITYS

Suurikokoiseen teokseen on sommiteltu itämaistyyppinen luostarirakennus. Luostarin yläosaan on kuvattu pallomaisia kupoleja kun taas alaosassa korostuvat suuret holvikaarelliset oviaukot. Kupolit ovat koristeellisia. Rakennuksen päävärinä on käytetty punaista. Rakenteita on korostettu voimakkaalla turkoosilla, violetilla ja oranssilla ääriviivamaisesti. Luostarin keskelle on sommiteltu parrakkaan ihmisen kasvot käyttäen tummia värejä. Kasvoissa korostuvat silmät, kulmakarvat ja punamusta karvoitus kasvoja kehystämässä.

Rakennuksen molemmilla laidoilla on vahvasti punasävyiset ylöspäin suuntautuvat rakennelmat. Vasemmalla puolen suorakaiteen malliset väripinnat kuvaavat luostaria ympäröivää muuria. Oikealla puolen päällekkäiset viivamaisemmat väripinnat kuvaavat rappusia. Molempia kuvapintoja on korostettu hehkuvalla oranssilla.

Teoksen alaosassa on jonomuodostelmassa 8 punaisiin kaapuihin puettua hahmoa. Jonon suunta on menossa rakennukseen sisälle. Oikealla yläkulmassa on vihreän turkoosi kuun sirppi, joka on puolittain vaaka-asennossa kärjet osoittaen ylös.

Luostaria ympäröi tummansininen väritys vivahtaen yönsiniseen ja violettiin kuvaten merta, joka mainitaan jo teoksen nimessä. Taustalla on myös luostaria ympäröiviä vihreitä kuvapintoja, jotka vihreydellään kuvaavat puustoa, pensaita ja ympäröivää luontoa. Luostarin rakenteet tulevat esille tummasta taustastaan korostuen teoksen aiheeksi.

Teoksessa, varsinkin rakennuksessa, korostuu voimakas värien käyttö. Värit ovat puhtaat ja kirkkaat, yksityiskohtien tehokeinona on käytetty vastavärejä. Koska värien kyllästämää luostaria ympäröi joka puolelta tummansininen yhtenäinen kuvapinta, näyttää rakennus ikään kuin leijuvan pimeydessä.

Teos on keskeissommitelma, jolla on kuitenkin katseen kiinnittäviä yksityiskohtia epäsymmetrisesti teoksen eri kohdissa, esim. ihmiskasvot hieman alempana ja vasemmalla keskikohtaa, kuun sirppi oikeassa yläkulmassa, kasvillisuutta ripoteltuna teoksen reunoille ja alaosaan. Kuvassa on symmetriaa ja tasapainoa, joka on saatu aikaan väreillä ja elementeillä.

Teos on maalattu öljyväreillä jolloin teokseen on saatu myös voimakasta struktuuria paksuilla maalipinnoilla ja vahvoilla siveltimenvedoilla.

2. KUVAN KERTOVA MERKITYS

Kuva kertoo munkkien palaamisesta yösydännä luostariin, joka sijaitsee muinaisen Yoldian meren rannalla. Munkit palaavat ympäröivästä pimeydestä turvalliseen ja rauhalliseen asuinympäristöönsä, jossa on energiaa ja hyvä olla. Suuri ihmishahmo kuvan keskellä kuvaa luostarin henkeä joka pelottavasta ja uhkaavasta olemuksestaan huolimatta on levollisesti läsnä. Kuvan voimakas väritys kertoo luostarielämän voimaa ja energiaa antavasta elämän sisällöstä asujolleen. Luostari sijaitsee rauhallisessa paikassa meren äärellä.

Teoksesta huokuu hengellisyys aihevalinnan kautta (luostari ja munkit). Energisyys teokseen tulee voimakkailla värivalinnoilla kontrasteineen. Symboliikkaa teokseen antavat kupolien päällä olevat ristinomaiset koristeet ja taivalla loistava kuu. Myös kuu saa värinsä alla hehkuvasta sinisestä merestä, kun yleensä kellertävänä kuvattu kuu on teoksessa kuvattu vihertävän turkoosiksi.

Luostari on rakennuksena massiivinen, vaikkakin pienikokoinen luostariksi. Aikakausi ja paikka jota teos kuvaa on ajaton eli teoksesta ei voi päätellä millä vuosisadalla tai – tuhannella ja missä maanosassa munkit palaavat pyhättöönensä. Rakennuksen mieltää luostariksi holvikaariovien, muurien, ristein koristelluin kupolien ja munkkien tyyppillisen vaatetuksen perusteella. Teoksen nimi kertoo katsojalle yksilöiden ja johdattelevasti mitä taiteilija on halunnut teoksellaan kuvata.

Syvempi tutustuminen Särestöniemeen ja hänen tuotantoonsa sekä teoksen nimen taustatutkimus avaa teosta uudella tavalla. Taiteilijan luontokeskeisyys, hiljainen ja rauhallinen asuin- ja työskentelypaikka luonnon keskellä veden äärellä kuvastuu hyvin teoksen aihevalintana. Munkit palaavat retkeltään rauhalliseen kotiinsa ja jatkavat rauhallista elämäänsä ulkopuolella muusta maailmasta. Samoin Särestöniemikin matkusteli maailmalla mutta palasi aina synnyinkotiinsa toteuttamaan luovuuttaan eläen yksinkertaista elämää.

Suomen peittävä jääpeite viimeisellä jääkaudella rajoittui silloiseen Yoldian mereen. Yoldian meri kuvaa Suomen asutuksen alkuaikoja kun koskematon luonto sai asukkaita jääkauden loppuessa n. 11.000 vuotta Eea.

Särestöniemen tuotannossa esiintyy usein Luostari Yoldian meren rannalla-teoksessakin esiintyvä henkilöhahmo. Tämän tiedon perusteella analyysin kohteena oleva teos on omakuva, kuten useat muutkin Särestöniemen teokset. Teos kuvaa Särestöä eli paikkaa jossa on taiteilijan synnyinkoti, ateljee- ja asuintilat sekä galleria. Nykyisin Särestö toimii Särestöniemen taiteilijan urasta kertovana museona.

3. KUVAN KÄTKETTY MERKITYS

Persoonaltaan omaperäinen taiteilijaprofessori Reidar Särestöniemi oli oman aikansa tunnetuin ja taloudellisesti menestynein lappilainen taiteilija. Hänen tyyliuunnakseen voidaan todeta lähinnä informalismi. Hänen menestyksensä taloudellisesti ja sitä kautta hänen teostensa kaupallistuminen aiheutti aikanaan kritiikkiä sekä puolesta että vastaan Suomen taidepiireissä ja mediassa. Maalauksissaan hän kuvasi Lapin luontoa ja mytologiaa. Särestöniemen teokset olivat yleensä kookkaita abstrakteja maisema- ja fantasiakuvia. Hän

sai vaikutteita töihinsä mm. Picassolta, Chagallilta ja Matisselta. Itse näen Särestöniemen lappalaisena menninkäisenä joka toteutti itseään ja taiteellista näkemystään ammentaen inspiraationsa Lapin luonnosta ja sen monimuotoisuudesta. Hänen teostensa värimaailma, sommittelu ja aiheet pohjautuivat Lapin luonnon ja siinä ilmenevien värien tulkitsemiseen ja viemiseen taiteelliseen tuotantoon, mistä maksettiin maalauksien muodossa hyvin. Taloudellinen riippumattomuus hänen elämänsä loppuaikoina mahdollisti keskittymisen itse taiteen tekemiseen hänen haluamallaan tavalla.

Opiskelu Leningradissa ja Helsingissä oli hänen taiteilijan uran alussa merkittävää. Se antoi pohjan itseluottamukselle ja taidoille, joilla hän sittemmin elätti itsensä ja jätti jälkipolville merkittävän taiteellisen perinnön lappilaisen sekä suomalaisen taiteen uranuurtajana. Särestöniemen käyttämän värimaailman uskaliaisuus yhdistettynä lappilaisiin aiheisiin toi hänelle menestyksen, josta voimme lappilaisina olla ylpeitä.

Perheensä marxilaisuus vaikutti Särestöniemen maailmankatsomukseen jossain määrin. 7 lapsisen agrariperheen kuopuksena kotitalon sijaidessa metsän keskellä hän ei ollut lapsena altistunut maailman informaatiotulvalle. Lähtiessään opiskelemaan Helsinkiin ja Leningradiin taidetta hän sai enemmän kosketusta ulkomaailmaan Kittilän metsikköihin nähden. Vasta vuonna 1978 Särestöön tehtiin tie, aiemmin sinne oli matkattu kävellen metsän läpi ja veneellä, talvisin jään yli kävellen. Yksinkertaisesta arjestaan huolimatta, niin lapsuus kuin aikuisiällä, Särestöniemi oli sivistynyt mies ja otti kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Säännöllisesti hän teki opiskelujensa jälkeen matkoja ympäri maailman mutta palasi aina hyvillä mielin kotipaikkaansa Särestöön. Luomaan taidetta omasta sielustaan ja Lapin luonnosta omalla ainutkertaisella tavallaan.

Valitsin Reidar Särestöniemen teoksen Luostari Yoldian meren rannalla kuva-analyysini kohteeksi koska se kiehtoi sekä aiheeltaan että värimaailmaltaan. Halusin tutustua paremmin itse taiteilijaan ja tarinaan teoksen syntymisestä. Särestöniemi on teoksellaan onnistunut erittäin hyvin kuvaamaan itseään ja elämäänsä ”korpitaiteilijana”.

LÄHTEET:

Aalto, Eeli 1973. Reidarin värilliset aistimukset-dokumenttielokuva. Yle-Areena.

Siukonen, Jyrki 2011. Kuvia pohjoisen tasavallasta Mukka, Särestöniemi ja Palsa. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Laaksonen, Aune 2000. Reidar Särestöniemen 75-vuotisjuhlanäyttely, näyttelyluettelo, Keravan taidemuseo. Kerava: Savion Kirjapaino Oy.

Lahti, Louna, Lahti, Markku 1989. Suomalaisen taideopas. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

[Http://www.sarestoniemenmuseum.fi](http://www.sarestoniemenmuseum.fi).

[Http://fi.wikipedia.org/wiki/Reidar_S%C3%A4rest%C3%B6niemi](http://fi.wikipedia.org/wiki/Reidar_S%C3%A4rest%C3%B6niemi).